

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ НА СФЕРУ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ

На сучасному етапі державотворення конкурентоспроможність країни залежить від рівня розвитку людського капіталу, котрий визначається соціальним благополуччям суспільства. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів постає потреба у вдосконаленні якості надання соціально-культурних послуг населенню, підвищенні результативності роботи державних установ, що залежить як від економічних можливостей держави, так і від того наскільки ефективно розпорядники бюджетних коштів управляють цими фінансовими ресурсами. Відтак особливої актуальності набуває питання об'єктивного визначення потреб суспільства у коштах на соціальні потреби.

Варто зазначити, що розвинуті країни світу мають високі стандарти соціального забезпечення та відповідний рівень соціальних видатків. Аналізуючи сучасний стан фінансування видатків зведеного бюджету України на сферу соціально-культурних послуг відзначимо, що вони займають найбільшу питому вагу серед усіх видатків бюджету. Так, видатки зведеного бюджету на такі послуги у 2007 році склали 55,0% від загальної суми видатків, державного бюджету – 40,2%, а місцевих бюджетів – 75,2%. В 2008 році ці показники становили відповідно 56,6%, 44,6%, 73,9% [1]. Наведені дані свідчать про те, що основна частка фінансування суспільних послуг припадає на місцеві бюджети. Проте через нестачу коштів місцевих органів влади населення змушене задовольнятися обмеженим колом соціальних пільг, а саме: самостійно оплачувати медичні послуги, забезпечувати себе житлом, отримувати мізерні пенсії тощо.

Тому в умовах сьогодення важливою проблемою у фінансуванні суспільних потреб залишається раціональне використання бюджетних коштів на сферу соціально-культурних послуг. Враховуючи те, що ефективна соціальна система повинна забезпечувати гідний рівень життя та збереження життєвих стандартів за найменших витрат, актуальним є застосування у бюджетній практиці програмно-цільового методу, мета якого – встановлення зв'язку між виділеними бюджетними ресурсами та результатами їх використання на основі визначених цілей та показників.

Програмно-цільовий метод – це ефективний інструмент впливу на продуктивний розподіл бюджетних коштів та підвищення відповідальності за їх використання. Сутність цього методу полягає у розподілі ресурсів за програмами, що мають конкретні стратегічні цілі й оперативні завдання, які необхідно виконати. Раціональна структура програм і розподілу ресурсів впливають на можливість органів місцевого самоврядування задовольняти потреби населення. Це також сприяє запровадженню нових моделей залучення громадськості для підвищення авторитету місцевої влади.

Основний наголос програмно-цільового формату зроблено на обов'язковості досягнення максимально можливого соціального ефекту в результаті використання коштів на соціально-культурні цілі. Тому, для створення новітніх напрямків соціального розвитку на місцях, повинні застосовуватись раціональні управлінські технології та створюватись відповідні умови для того, щоб місцевий уряд не просто витрачав кошти, а робив це продуктивно і раціонально, в підсумку – знаходячи додаткові джерела для фінансування міст, районів чи сіл.

Запровадження згаданого методу спрямоване передусім на [2, С. 34]:

- забезпечення прозорості бюджетного процесу;
- оцінку діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей і виконання завдань, а також проведення аналізу причин невиконання бюджетних програм;

- упорядкування організації діяльності головного розпорядника бюджетних коштів щодо формування й виконання бюджетних програм;
- підвищення якості розроблення бюджетної політики.

Використання програмно-цільового підходу в процесі бюджетування сфери соціально-культурних послуг змінює характер реалізації послуг останньої, оскільки основний акцент переноситься із забезпечення виконання зобов'язань на забезпечення раціональності використання бюджетних коштів. З впровадженням такого підходу реалізується принцип переходу від утримання бюджетних установ до виділення їм коштів для надання суспільних послуг. Отже, позитивними наслідками від застосування такого методу є підвищення якості розроблення та функціонування соціально-культурної політики, ефективності надання суспільних послуг, рівня бюджетного контролю за використанням державних коштів.

Таким чином, вищевикладене обумовлює необхідність переходу на програмно-цільовий метод, з огляду на те, що проблема неефективного використання коштів та поліпшення якості надання державних послуг є давно назрілою, особливо в період нестачі бюджетних коштів. Відтак, для успішного запровадження цього методу, як на рівні місцевих бюджетів, так і на державному, треба здійснити низку заходів, зокрема:

- прийняти законодавчий акт, який би регламентував, що програмно-цільовий метод є основним методом планування та фінансування бюджетних витрат на досліджувану сферу;
- через проведення навчань, семінарів, тренінгів змінити стереотипне мислення фінансових працівників, головних розпорядників бюджетних коштів, працівників органів місцевого самоврядування щодо доцільності програмно-цільового методу в процесі планування та реалізації соціальних послуг;
- впровадження автоматизованої системи обміну статистичними даними, які необхідні для здійснення планування, між органами виконавчої влади на всіх рівнях бюджетної системи;

– використання результатів опитування громадської думки під час формування плану витрат на майбутній період.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме впровадженню програмно-цільового методу як інструменту ефективного використання бюджетних коштів на соціально-культурні цілі, який забезпечить безпосередній зв'язок між розподілом бюджетних ресурсів і фактичними чи запланованими результатами їх використання відповідно до встановлених пріоритетів соціальної політики країни.

Література:

1. Державний комітет статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Левицька С.О. Впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів / С.О. Левицька // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 33–37.